

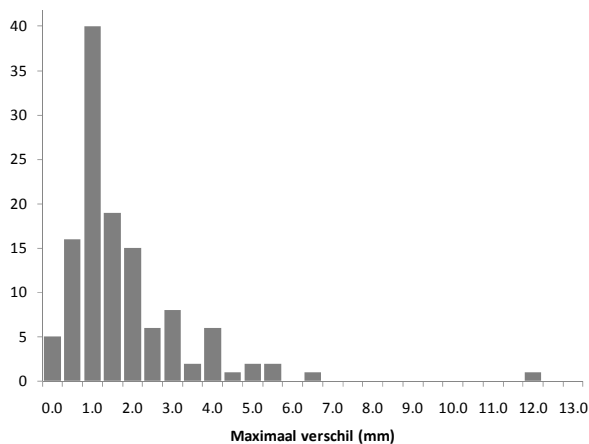
Veel variatie in vleugelmetingen

Henk van der Jeugd

Tijdens een aantal certificeringsbijeenkomsten in 2010 is extra aandacht besteed aan het meten van de vleugellengte. Om te onderzoeken of er veel variatie bestaat tussen ringers in de vastgestelde vleugelmetingen werd van zoveel mogelijk vogels de vleugellengte genoteerd. Getracht werd elke vogel door tenminste drie deelnemers te laten meten. De gegevens werden vervolgens direct ingevoerd in de computer, en aan het eind van iedere bijeenkomst werden de resultaten getoond in de vorm van een aantal grafieken en besproken. Voor veel deelnemers bleek het getoonde een eye-opener te zijn. De resultaten van twee bijeenkomsten worden hier samengevoegd en nader besproken, met als doel meer uniformiteit in de wijze waarop we vleugellengtes meten te bewerkstelligen.

De 'maximaal gestrekt' methode

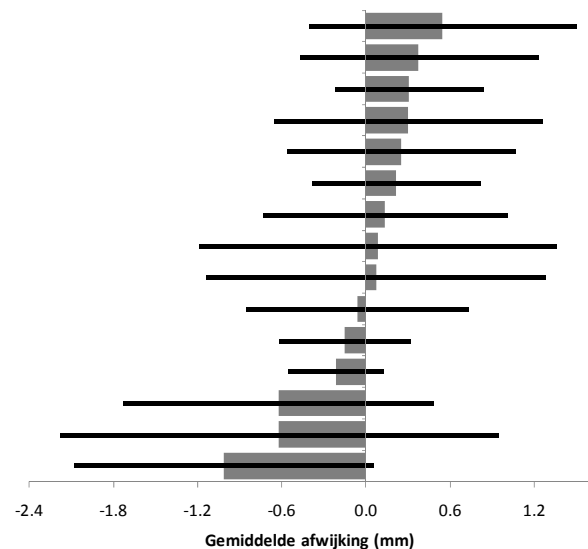
De vleugellengte is een biometrische maat die door de meeste ringers gemeten wordt. De vleugellengte is relatief snel te bepalen, en de algemene indruk is dat deze zonder al te veel variatie tussen en binnen ringers genomen kan worden. Het systematisch verzamelen van biometrische gegevens is van belang als ondersteuning van de identificatie van soorten, populaties en in sommige gevallen geslachten, maar ook als 'index' van de grootte van een vogel, zodat samen met het gewicht de conditie van de vogel kan worden berekend. Deze informatie kan worden gebruikt bij de interpretatie van patronen in vangsten en terugmeldingen.

Figuur 1. Het maximale verschil in vleugellengte van een vogel gemeten door meerdere waarnemers.

Hierbij is het van het grootste belang dat de vleugellengte vergelijkbaar is tussen en binnen waarnemers. Er bestaan verschillende technieken

om de lengte van de vleugel te meten. De meest gehanteerde techniek is de zogenaamde 'maximaal gestrekt' techniek. Deze techniek wordt door Svensson (1992) omschreven als de meest gebruikte en best reproduceerbare techniek en wordt door Vogeltrekstation geprefereerd. In het kort komt het op het volgende neer: 1) Druk de schouder van de *gesloten* vleugel stevig tegen de opstaande rand van de vleugellineaal, 2) druk de vleugel recht, 3) strijk de handpennen recht langs de lineaal, en 4) Lees de lengte af van de top van de langste handpen. Zo gehanteerd zou de methode tot goed reproduceerbare resultaten moeten leiden. De praktijk tijdens de certificeringsbijeenkomsten bleek anders!

Figuur 2. De gemiddelde afwijking van de vleugellengte gemeten door verschillende ringers ten opzichte van het gemiddelde, en de variatie daarin binnen waarnemers.

Bij vogels die door drie of vier waarnemers werden gemeten was er vrijwel nooit sprake van een perfecte overeenkomst tussen de metingen. Het mediane verschil tussen de kortste en langste meting bedroeg 1,5 mm, maar grotere verschillen, tot meer dan 5 mm, kwamen veelvuldig voor. In één geval was het verschil zelfs 12 mm, maar het is waarschijnlijk dat dit op een afleesfout berust (figuur 1). De waargenomen verschillen kunnen deels berusten op verschillende technieken.

De waargenomen verschillen hebben deels hun oorsprong in *systematische* verschillen tussen waarnemers (figuur 2), waarbij sommige ringers altijd relatief korte vleugels meten en anderen altijd relatief lange (NB: in deze analyse is het gemiddelde *niet* noodzakelijkerwijs de juiste waarde, maar slechts het gemiddelde van alle ringers die meededen aan het onderzoek). Er bleek echter ook aanzienlijke variatie binnen waarnemers

te bestaan, waarbij ringers soms de langste en soms de kortste vleugel maten. Er bleek een zwak verband ($P = 0.07$) tussen de systematische afwijking en de mate van variatie: er is een tendens dat ringers die sterk afwijken van het gemiddelde ook de meeste variatie vertonen in relatieve vleugellengte tussen vogels.

De manier waarop in dit onderzoek gekeken is naar variatie in vleugelmetingen is zeker niet de beste. Die zou vereisen dat dezelfde vogel meerdere keren blind door dezelfde waarnemer zou worden gemeten. Pas dan zijn echt goede conclusies te trekken over de variatie in resultaten binnen een waarnemer. Dit onderzoek wijst echter wel uit dat de reproduceerbaarheid van vleugelmetingen nog te wensen overlaat. Een betere toepassing van dezelfde techniek (maximaal gestrekt!) zal leiden tot betere resultaten.

Henk van der Jeugd - Vogeltrekstation

Terugmeldingen 2011-2

Henk van der Jeugd

De hier vermelde terugmeldingen zijn vrijwel altijd ingezonden door de betreffende ringer of melder, en soms geselecteerd uit onze databank. Een fotokopie (of uw attendering via e-mail) van uw memorabele melding is altijd *van harte* welkom. Terugmeldingen van vogels met Nederlandse ringen en/of vogels gevonden in Nederland die om de één of andere reden bijzonder zijn.

Kwak, *Nycticorax nycticorax*, **Arnhem 6129265**

De kwak begint als broedvogel weer langzaam vaste voet aan de Nederlandse grond te krijgen. Jongen worden in het nest geringd teneinde overleving en dispersie van de prille Nederlandse populatie te bepalen. Deze vogel werd als nestjong geringd te Willige Langerak, Zuid-Holland, op 25 juli 2009 door ringers van VRS Nebularia. Terugmeldingen van Nederlandse kwakken zijn tot nu toe bijzonder schaars. Op 3 november 2009, ruim drie maanden na de ringdatum, werd uitsluitend de ring teruggevonden bij de Wijde Ee in Friesland door Jaap de Vries. Van de vogel zelf ontbrak ieder spoor. We vragen ons af wat er met deze vogel gebeurd kan zijn.

Havik, *Accipiter gentilis*, **Arnhem 6046576**

Toen ik op tweede Pinksterdag vroeg in de avond thuiskwam hoorde ik al van verre dat het weer foute boel was. Alle overdag loslopende krielkippen schreeuwden alsof ze vermoord werden. Bepaald niet voor de eerste keer had een

havik weer toegeslagen. Bij nadering van de rover vliegt deze meestal met prooi en al weg. Maar nu had een volwassen vrouwtje havik de kippen tot in het nachthok achtervolgd. Ze was net aan de maaltijd, een lekkere jonge haan, begonnen. De deur van het kippenhok werd snel gesloten. De vogel dacht nog via de buitenren te kunnen ontsnappen, maar ook hier ging de deur snel op slot. Vanaf een afstand was al te zien dat de vogel geringd was.

Tot mijn verbazing zag ik dat ik de vogel zelf als nestjong op 11 juni 1994 in het Wormer- en Jisperveld had geringd. Voor een in het wild levende havik is een leeftijd van 17 jaar al respectabel. Bijzonder is dat het hier één van de eerste in de Zaanstreek geboren jongen betreft. Sinds het najaar van 1992 verbleef een volwassen havik in het Wormer- en Jisperveld. In de winter werd er blijkbaar ook een partner gevonden. Samen bouwden deze vogels in het voorjaar van 1993 een nest. Het is niet duidelijk of er eieren zijn gelegd, wel dat er toen geen jongen zijn geboren. In 1994 zijn er uit 3 eieren, 2 jongen geboren, waarvan één er zich nu meldde. Het gaat redelijk goed met de haviken. De laatste jaren broeden hier meestal twee tot drie paartjes.

De vogel mist aan haar linkerpoot één nagel en had een groot gezwel, van minstens 3 centimeter in doorsnede, onder haar poot. De vogel was al mager en mogelijk wordt zij belemmerd bij de jacht door het mankement aan haar poot. Loslopende kippen zijn dan een makkelijke prooi. De havik is zonder haar prooi weer losgelaten, de kippen waren wel even van de leg.

Ontvangen van Jan van der Geld

Zwartkopmeeuw, *Larus melanocephalus*, **Athene E 000959**

Op 27 oktober 2010 las Eelke Haagsma de ring af van deze adulte zwartkopmeeuw in de Bandpolder in Friesland. De vogel bleek geringd te zijn in Griekenland op 27 juni 1987. De vogel was op het moment dat Eelke hem aflas 23 jaar en 4 maanden oud, en dat is een mooie leeftijd voor een zwartkopmeeuw. Ook het herkomstgebied is interessant, want dit is de eerste terugmelding van een zwartkopmeeuw uit Griekenland.

Baardman, *Panurus biarmicus*, **Hiddensee VE.62917**

Baardmannen zijn geen echte trekvogels, maar kunnen wel aardige omzwervingen maken. Terugmeldingen komen uit rietgebieden in Duitsland, Engeland, Denemarken en Frankrijk (figuur 1). Deze vogel werd op 12 juli 2008 geringd